

# UMMAN'DA EĞİTİM VE KİMLİK İNŞASI

Riad Domazeti



**INSAMER**

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER  
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Umman'da Eğitim ve Kimlik İnşası", Araştırma 99, INSAMER, Nisan 2019.

 Araştırma 99

Siyasi tarafsızlığı ve bölgesel anlaşmazlıklardan uzak duran yapısıyla Umman, Körfez'de dikkat çeken bir ülkedir. Maddi gelişmişliğe önem veren Umman yönetimi, mezhebî farklılığını bir iç barışa dönüştürmeyi başarmıştır. Enerji, finans, turizm ve deniz kaynakları ile zengin bir ülke olan Umman, Körfez'de sosyal alanda ve eğitimde alanında geliştirdiği politikalarıyla ciddi bir ilerleme kaydetmiştir.

Umman'da 1970 öncesinde eğitim genellikle İslami gruplar ve cemaatlerin uygulamaları etrafında şekillenmiştir.<sup>1</sup> Bu nedenle 1970 yılında ülke genelinde sadece 909 erkek öğrencinin eğitim gördüğü üç okul bulunmaktadır.<sup>2</sup> Bu tarihte siyasal anlamda yapılan değişiklikler kısa sürede eğitime de yansımıştır. Okuma yazma

oranının oldukça düşük olduğu ülkede Sultan Kabus'un iktidara gelmesinden sonra yapılan reformlar sonucunda okuma yazma oranı hızlı bir artışla yetişkinlerde %31,4'e çıkmıştır. Bu oran 1990 yılına gelindiğinde yetişkinlerde %54,7'yi, gençlerde ise %97,3'ü bulmuştur.

Umman'da eğitim sürecindeki gelişmeler diğer Körfez ülkelerinde olduğu gibi enerji kaynaklarından elde edilen gelir sayesinde refahın artışıyla paralellik göstermektedir. Okullaşma sürecini ve modern eğitim sistemini destekleyen Umman devleti, bir yandan zenginleşen toplumun ihtiyaçlarına cevap vermek bir yandan da devletin sosyal hizmetler, bürokrasi ve teknik eleman ihtiyacını karşılamak için eğitim yatırımlarını arttırmıştır. Ülkede 1995 yılına



**INSAMER**  
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ  
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER  
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

kadar okullaşma oranının artması ve müfredatta dünya ile bütünleşme konusunda yapılan değişikliklerin yanı sıra altyapı çalışmaları ve yeni okullar inşa etme konularında da adımlar atılmıştır. 1995 yılından itibaren Sultan Kabus'un "Çocuklarımızı ağaçların gölgesinde de olsa eğitelim" sloganıyla başlattığı kampanya ile yeni bir reform dalgası yayılmıştır.<sup>3</sup>

Umman devletinin kamu harcamaları arasında toplam eğitim harcamaları GSYİH'nin %5,01'ini teşkil etmektedir. Ülkede eğitim ücretsiz olup bütün masraflar devlet tarafından karşılanmaktadır. 2015 verilerine göre okul öncesi eğitime kayıt oranı %75,395 olarak açıklanmıştır. İlköğretim okullarında 350.544, ortaokullarda ise 286.900 kayıtlı öğrenci bulunmaktadır.<sup>4</sup> Ülke genelinde 1.647 okul vardır. Ülkedeki öğretmen sayısı 67.901 olarak açıklanmıştır, bu öğretmenlerden 9.000'i yabancısıdır.<sup>5</sup> Ülkedeki öğrenci sayısı toplam 724.395 olarak hesaplanmıştır.<sup>6</sup> Özel okullarda okuyan öğrenci sayısının ise 65.000 civarında olduğu belirtilmektedir.

Umman Eğitim Bakanlığı'nın açıklamasına göre, ülkedeki eğitim sisteminin ve müfredatın temel hedefleri şunlardır: Umman'ın özgünlüğünü ve kimliğini korumak, ulusal birliği sağlamak, ulusal gurur ve gücü ön plana çıkarmak, sosyal adaleti sağlamak, uluslararası barışı teşvik etmek, çağdaş dünyanın gereklerini yerine getirmek ve zorluklarını aşmak, Umman toplumunun genel gelişimini sağlamak, İslam inancının prensiplerini konsolide ederek İslam dünyasının gelişimine gurur verici bir katkı sağlamak.<sup>7</sup>

Sultan Kabus'un modernleşme ve reformlar kapsamında eğitim sisteminde yaptığı değişikliklerin birinci etabı 4, ikinci etabı 6 yıl olmak üzere toplam 10 yıllık bir süreci kap-

samaktadır.<sup>8</sup> Buna göre ilköğretim süresi 4 yıl (1-4), ortaöğretim süresi de 6 yıl (5-10) olarak düzenlenmiştir. İlk ve ortaöğretimdeki müfredat; Arapça, İngilizce, bilim dersleri, İslami ilimler, matematik, sosyal dersler, beden eğitimi, müzik ve sanat gibi derslerden oluşmaktadır.<sup>9</sup> 1998-1999 eğitim-öğretim yılından itibaren ilköğretim okullarında bütün öğrencilere İngilizce zorunlu hale getirilerek daha dışa dönük bir sistem geliştirilmeye çalışılmıştır.<sup>10</sup> Umman'daki okullar; bilgisayar merkezleri, laboratuvarlar, müzik ve çok amaçlı odalar ve salonlarla donatılmıştır.<sup>11</sup>

## Yükseköğretim

Umman Sultanlığı'nda 50'den fazla kamu ve özel yükseköğretim kurumu mevcuttur.<sup>12</sup> Bu kurumların büyük bölümü Yükseköğretim Bakanlığı tarafından idare edilirken bazıları da Sağlık Bakanlığı'na yönetilmektedir. Sultan Kabus Üniversitesi başta olmak üzere ülkede beş devlet üniversitesi bulunmaktadır. Yükseköğretim düzeyindeki kolejlerin çoğu Millî Eğitim Bakanlığı'nın akreditasyonu ile ABD, İngiltere ve diğer ülkelerdeki kolejlerin birer yan kuruluşu olarak hizmet vermektedir. Kolejlerin çoğu mühendislik, tıp, bilim ve teknoloji alanlarında yoğunlaşmıştır.<sup>13</sup>

Yükseköğretim Bakanlığı Avustralya, Yeni Zelanda, ABD, Fransa, İngiltere ve Almanya'ya öğrenci göndermektedir. Ülkede devlete ait kurumlar devlet tarafından finanse edilirken özerk veya yarı özerk eğitim kurumlarına da %50'yi geçmemek şartıyla devlet bütçesinden yardım yapılmasıyla ilgili bir kanun bulunmaktadır.<sup>14</sup>

Umman'da üniversitelerdeki ve yükseköğretim kolejlerindeki eğitim karmadır. Ancak okul

öncesi eğitimi teşvik etmek ve ilerletmek adına devlet, sadece kızların okuduğu İbri ve el-Rus-tak kolejleri yanı sıra Uygulamalı Yönetim ve Bilimler Mazun Yüksekokulu ile Zehra Koleji'ni kurmuştur.<sup>15</sup> Bütün bu üniversite ve yükseköğretim kurumlarında -özellikle de iktisat ve beşeri bilimlerde- İngilizce eğitimine ayrıca önem verilmektedir.

Yurt dışı eğitim imkânlarının ve yabancı ülke kolejlerinin sayılarının artması, devletin en fazla desteklediği konuların başında gelmektedir. Ancak bu durum ileride ülkede kilit noktalar için yetişen kadroların devlet okullarından ziyade yabancı ülke kolej ve üniversitelerinden mezun olan kişilerden seçilmesi anlamına gelecektir. Bu ise, Sultan Kabus'un başlattığı reform ve modernleşmenin gelecekte ülkeyi farklı bir boyuta taşıyabileceğini göstermektedir.

Umman'da özellikle ABD, İngiltere ve Kanada gibi Batılı ülkelerin okulları, üniversiteleri ve kolejleri mevcuttur. Bu özel okullarda okuyan öğrenci sayısı 65.000 civarındadır.<sup>16</sup> Umman ayrıca İran'la olan özel ilişkilerinden dolayı bu ülkeyle eğitim konusunda da yakın iş birlikleri kurmaktadır.

## **Ummanlaştırma Programı (*Omanization*)**

Körfez'de birçok ülkede olduğu gibi bağımsızlık sürecinden sonra Umman'da da ülkenin kimliğini inşa etmek ve bu kimliği belli kriterler etrafında şekillendirmek için millîleştirme projeleri başlatılmıştır. Ülkedeki yabancı işçilerin fazlalığını göz önünde bulunduran Umman yönetimi özellikle sağlık, finans ve eğitim alanlarında istihdam projeleri başlatmıştır. Bu doğrultuda yerli öğretmenlerin sayısının arttırılmasından

müfredattaki değişikliklere kadar çeşitli adımlar atılmıştır. Ülkede yabancı nüfusun çok fazla olması, Sultan Kabus'u 20 yıllık bir plan çerçevesinde "*Ummanlaştırma*" adı verilen bir program başlatmaya sevk etmiştir. Devlet nezdinde yürütülen bu projeyi özel sektör de uygulamıştır. Umman'da gerek devlet dairelerinde gerekse üst düzey yönetim kadrolarında Ummanlıların yanında yabancılar da çalışmaktadır. Bu anlamda Sultan Kabus'un getirdiği eğitim sisteminde, öğretmenlerin ve üniversite hocalarının Ummanlılar arasından istihdamı konusunda devlet özel çaba sarf etmektedir.

Bu kapsamda 2020 yılına kadar insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik stratejilerden biri, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı belgesinde belirtilmektedir. Buna göre düşük katma değerden yüksek katma değere kadar ekonomiyi değiştirmek için yabancı emeğini yüksek nitelikli Umman işçiliğiyle değiştirmek hedeflenmektedir. Bu planda ayrıca, Ummanlıların iş gücü piyasasına genel olarak katılımını arttırmak için -özellikle kadınların katılımına odaklanarak- bir dizi önlem, politika ve mekanizma geliştirilmiştir. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'na göre ise, ülkenin ekonomik temelini çeşitlendirme ana hedefi ile turizm gibi petrol dışı sektörlerin geliştirilmesi, 1994 ortalarında başlayan özelleştirme programının genişletilmesi, kamu harcamalarının azaltılması, Umman vatandaşları için iş imkânı, eğitim ve öğretim için fon sağlanması ve belirli alanlarda yabancıların ülkede istihdamının sınırlandırılması öngörülmüştür.<sup>17</sup> Bu anlamda 1998 yılında kabul edilen planla, gelişmekte olan ülkede yapılan reformların en önemli ayağını eğitim alanı teşkil etmektedir. Bu reformlar, özellikle 21. yüzyılın ekonomik zorluklarıyla baş edebilmek için çok önemsenmiştir.

Günümüzde Ummanlaştırma programı sonucu bankacılık ve finans alanında çalışanların en az %90'ının Ummanlılardan oluştuğu bildirilmektedir. Eğitim ve öğretim kademelerinde de farklı seviyelerdeki 32.345 öğretmenden %80,46'sı Ummanlıdır.

Umman, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından dünyanın sekizinci en iyi hizmet veren ülkesi ilan edilmiştir.<sup>18</sup> Ülkede 2007 yılı verilerine göre 1.000 kişiye 1,8 doktor düşmektedir. Bu da bölgedeki en iyi rakamlardan birine tekabül etmektedir. Geçmiş yıllarda sağlık sektöründe yabancı çalışan sayısı yüksekken günümüzde devlet tıp eğitimini teşvik ederek ABD, İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelere öğrenci göndermektedir.<sup>19</sup> Umman'da sağlıkla ilgili yayın yapan *Sultan Kabus Üniversitesi Tıp Dergisi*, ABD'nin dergi indeksine girmeyi başarmıştır.<sup>20</sup>

## Kitle Eğitimi

Umman'da okulların ve üniversitelerin yanında sivil vatandaşların eğitimi amacıyla hazırlanmış bir program daha bulunmaktadır. Halk eğitim merkezleri gibi düşünülebilecek bu kurumlarda "Burası benim vatanım" temalı kurslar düzenlenmektedir. Bu kurslarda Sultan'a bağlılığın önemini vurgulanması yanı sıra temel vatandaşlık bilgileri ile ülkenin coğrafî, tarihî ve idari yapısı hakkında da bilgiler verilmektedir. Bu eğitimler aracılığıyla toplumu oluşturan bireylerin yasalara saygılı, vatandaşlık bilinci gelişmiş kişiler olmasına çalışılmaktadır. Ayrıca Ummanlı ve Arap kimliği vurgulanarak Arap ve İslam tarihinin önemli olayları ve bunların uluslararası sonuçları konusunda toplumun bilinçlenmesi de teşvik edilmektedir.<sup>21</sup> Umman'da ulusal kimliğin; Arapça eğitimi, İslami ilimler ve sosyal araştırmalar sayesinde gelişebileceği inancı hâkimdir.<sup>22</sup>

## Sonnotlar

- <sup>1</sup> Saif N. A. al Maamari, Citizenship Education in Initial Teacher Education in The Sultanate of Oman: An Exploratory Study of the Perceptions of Student, Sultan Qaboos Universitesi, (Yayınlanmamış Tez), Curriculum Studies, Faculty of Education, University of Glasgow, 2009, Scotland.
- <sup>2</sup> Ali el Musawi, "e-Learning in Oman", Sultan Qabus University, Mart 2016.
- <sup>3</sup> <http://redfame.com/journal/index.php/jets/article/view-File/399/364>
- <sup>4</sup> [http://www.sesric.org/oic-member-countries-infigures.php?c\\_code=40&cat\\_code=2](http://www.sesric.org/oic-member-countries-infigures.php?c_code=40&cat_code=2)
- <sup>5</sup> İstatistikler 2003 yılına aittir.
- <sup>6</sup> National Centre for Statistics and Information, "Sultanate of Oman", Oct. 2016, [https://www.ncsi.gov.om/Elibrary/LibraryContentDoc/bar\\_Monthly%20Statistical%20Bulletin%20%20Oc-tober%202016\\_f424fbbe-f66d-42a5-981a-1c9acf09b4d2.pdf](https://www.ncsi.gov.om/Elibrary/LibraryContentDoc/bar_Monthly%20Statistical%20Bulletin%20%20Oc-tober%202016_f424fbbe-f66d-42a5-981a-1c9acf09b4d2.pdf) (27 Kasım 2016).
- <sup>7</sup> Saif al Maamari, Educational Transformations in The Sultanate of Oman in the First Decade of 21st Century, Oman, Oman Press, 2010.
- <sup>8</sup> el Musawi, "e-Learning in Oman".
- <sup>9</sup> al Maamari.
- <sup>10</sup> Saif al Maamari, <http://redfame.com/journal/index.php/jets/article/viewFile/399/364>
- <sup>11</sup> S. al Balushi, Education Reforms in Oman, Technical Office of Studies and Development Reports, (PPT presentation), MOE, Muscat, 2000.
- <sup>12</sup> el Musawi, "e-Learning in Oman".
- <sup>13</sup> al Maamari, ss. 25-26.
- <sup>14</sup> el Musawi, "e-Learning in Oman".
- <sup>15</sup> al Maamari, ss. 26-27.
- <sup>16</sup> J. S. Birks, and C. A. Sinclair, "Successful Education and Human Resource Development", B. R. in Pridham, B. R. (ed.), Oman: Economic, Social and Strategic Development, London: Croom-Helm, ss. 1-16.
- <sup>17</sup> Europa World Book, 2003, s. 318.
- <sup>18</sup> World Health Organizations, "Ranking of the Worlds Health Systems", <http://thepatientfactor.com/canadian-health-care-information/world-health-organizations-ranking-of-the-worlds-health-systems/> (25 Kasım 2016).
- <sup>19</sup> Salma Mohammed Al-Lamki, "Omanization: A Three Tier Strategic Framework for Human Resource Management and Training in the Sultanate of Oman", Journal of Comparative International Management, Vol. 3, No. I, June 2000.
- <sup>20</sup> <http://timesofoman.com/article/99159/Oman/Education/Oman-education:-SQU-medical-journal-indexed-by-US-library>
- <sup>21</sup> al Maamari.
- <sup>22</sup> <http://redfame.com/journal/index.php/jets/article/view-File/399/364>